

Inuit Ataqtigiit aamma Siumut NAALAKKERSUISOOQATIGIINNERMI ISUMAQTIGIISSUTAAT

Nuummi, septemberip ulluisa 13, 2003

Naalackersuinikkut isumaqtigiissut

Suleqatigiit naalackersuisunngortitsinermik isumaqtigiissuteqarput Inatsisartunut qinigaaffiup sinnerani 2003-miit 2006-mut suleqatigiissallutik. Suleqatigiit isumaqtigiipput iliuuseriniakkatik tamarmik Namminersulernissamut siunertamut naapertuuttuunersut nalilersorneqartuassasut. Taamaattumik partiit suleqatigiissut ukiuni suleqatigiiffigisaminni siunertarisaat makkuninnga tunngaveqarput:

- Nunatsinni innuttaasut sutigut tamatigut naligiinnerusumik atugaqalernissaat anguniarneqartuassasoq.
- Sutigut tamatigut nunatta naalackersuinikkut aningaasarsiornikkullu imminut napatinnissaanut aqutissat ujartuarneqassasut.
- Innuttaasut oqartussaaqataanerisa sutigut tamatigut annertusarneqarnissaa timitalerneqarnissaalu anguniartuarneqassasoq.
- Pisuussutinik atuinnermi piujuaannartitsinissaq avatangiisinillu illersuinissaq tunngavigalugu ingerlatsisoqassasoq.

Taamaattumik ukiuni suleqatigiiffigisassani makku pingaartillugit anguniarneqassapput:

Namminersulernissaq

Namminersoneq Naalagaaffiit Peqatigiit aalajangersagaat naapertorlugit ilusiligaq, pisinnaatitaaffinnik pisussaaffinnillu tamakkiisumik atuiffiusoq sulissutigineqassaaq. Nammineq Inatsisartoqarneq, naalackersuisoqarneq, eqqartuussiveqarneq, nunamullu oqartussaassuseqarnepaaneq namminersornitsinni tunngaviussapput.

Kalaallit inuiattut akuerineqarnissaat naalackersuisooqatigiit suliarissavaat.

Taamaattumik namminersornissaq pimoorutamik suliaralugu nangingeqassaaq. Naalackersuisooqatigiit siunniuppaat namminersulernissamut naalackersuisoqarfimmik pilersitsinissaq aammalu inuiaat namminersulernissaq pillugu taasitineqarnissaannut tunngasunik aalajangersaassallutik.

Nunamik piginnittussaaneq

Inuiaat Kalaallit nunatsinnik piginnittusnaanitta akuersissutigineqarnissaa suliarineqassaaq. Nunatta qanoq atorineqarnissaa pisuussutaasalu iluaqutigineqarnissaat inatsisiliornikkullu tamakkiisumik nunatta oqartussaalernissaa anguniarneqassaaq.

Sermeq Imerlu

Sermimik imermillu nioqqutissiornerit annertusarniarlugit suliniutit Naalackersuisooqatigiit aqutissiutissavaat.

Nunanut allanut tunngassuteqartut

Naalackersuisooqatigiit anguniarpaat nammineerluta soqutigisagut pillugit nunanik allanik isumaqtigiissuteqartalernissaq. Nunanut allanut sillimaniarnermullu politikki naalackersuisoo-qatigiinni ataatsimut suliarineqassaaq. EU-mut attuumassuteqarneq pillugu naalackersuisut nutaamik nalilersueqqissapput.

Nunatta soqutigisai aallaavigalugit 1951-imi isumaqtigiissut nutarterlugu suliarineqassaaq.

Kalaallit Nunaata nunat tamalaat akornanni naalackersuinikkut suleqataanera piorsarneqassaaq, issittumi ¿ pisortatigoortumik pisortatigoortuunngitsumillu ¿ suleqatigiinneq aammalu nunat inoqqaavisa akornanni tapersersoqatigiinneq tunaartaralugu. Tamatumani aamma Nunat Avannarliit, Issittumi nunat EU-lu qanittumik anguniakkat pillugit suleqatigineqassapput.

Ingerlatsinermi Aningaasarsiornermilu anguniakkat

Ingerlatsinermi tamatigut anguniarneqassaaq aningaasarsiornikkut imminut napatilernissaq. Tamanna ilaatigut inuussutissarsiutitigut ingerlatsisut namminersortut pisortallu pigisaasa suleqatigiiffissarsiornerisigut aamma imminut napatilernissaq inuiaqatigiit aqqissugaaner at pillugu iliuusissamut pilersaarutip nutartertuarneratigut anguniarneqassaaq. Nuna tamakkerlugu pilersaarusiorneq aallaaviujuassaaq.

Nunatta namminerisamik aningaasarsiornikkut siunnersuisoqatigiinnik pilersitsinissaa piviusunngortinneqassaaq.

Ilaqutariit meerartallit, isertitakinnerit akunnattumillu isertitaqartut oqilisaaffigineqarnissaat

Suliffissaqartitsinikkut, ilinniartitseqqiinikkut isumaginninnikkullu ingerlatsinermi anguniarneqassaaq ilaqutariit meerartallit, isertitakinnerit akunnattumillu isertitaqartut inuuniarnermikkut oqilisaaffigineqarnissaat.

Meeqqat inuussuttullu, atuarfitsialak, ilinniartitaaneq ilimmarfillu

Ilinniartitaaneq pillugu politikki nutaaq piujuaannartitsinermik aamma namminersornermik toqqammaveqartoq aallaavigineqassaaq.

Meeqperiviit meeqqallu atuariisa ingerlanneqarneranni ataqatigiissumik ingerlatsisoqassaaq. Meeqqat atuariisa sulisoqarnikkut illutamikkullu atuarfitsialaap siunertaanut naapertuuttunngorlugit aaqqiivigineqarnissaat pilersaarusiorneqassaaq.

Ilaqutariittut inuunerup nukittorsarneqarnissaa siunertaralugu suliniutit pilersaarusiorkuakkat aallaavigalugit ingerlanneqassapput, tamatumani ilaqutariinnut katsorsaaviit ilanngullugit.

Naalakkersuisooqatigiit pingaartippaat ilimmarfiup piaartumik piviusunngortinneqarnissaa.

Inuiaqatigiit kalaallit ilinniartitaanikkut angusaasa sutigut tamatigut qaffassarneqarnissaat anguniarneqartuassaaq, ilinniaqqissimaneq inuiaqatigiinni atorfeqarnikkut aningaasaqarnikkullu malunnaateqartittariaqarpoq. Suliffeqarfinni assigiinngitsuni ilinniaqqillutik qaffassarsimasut inuiaqatigiinni atorluarneqarnissaat Naalakkersuisooqatigiit aqputtissiuunniarpaat.

Paasissutissiisarneq paasissutissanillu atuineq - IT

Atorrorissarutit qarasaasi allu atorlugit attaveqatigiinneq ineriartortinneqartuarlunilu naleqqussartuarneqassaaq, inuiaqatigiit nutaaliaasut attaveqatigiinnermut paasissutissiinermullu piimasaqaataat naapertorlugit.

Nunatta pisuussutai

Nunatta pisuussutaanik atuinermi isertittakkat innuttaasunut amerlanerpaanut tutsinneqartarnissaat anguniarneqassaaq. Nunatta pisuussutai uummassusillit uumassuseqanngitsullu inuiaqatigiit ataatsimut pigivaat, iluaqutigineqarnerannilu tunngaviussaaq aningaasarsiornikkut ineriartortitsinermi iluaqutigineqarnissaat.

Aningaasarsiornikkut, inuussutissatigut allatigullu immitsinnut pilersornerulernissarput siunertaralugu suliniutit erseqqissut aallartinneqassapput ilaatigut ineriartortitsivinnik pilersitsisarnertigut. Inuussutissarsiornikkut nioqqutissiornikkullu ilisimalikkanik katersuiffik inerisaavillu pilersinneqassaaq.

Aalisarneq

Aalisarnerup tamakkiisumik pissarsiviunissaa siunertaralugu aalisarnikkut nuna tamakkerlugu politikki Naalakkersuisoqatigiit anguniassavaat. Aalisarnerup ineriartortinneqarnissaanut aningaasaateqarfik pilersinneqassaaq aalisartut aalisakkanillu tunisassiortut suleqatigalugit. Taassuma saniatigut Naalakkersuisooqatigiit siunnerfigaat aalisartut piniartullu ilinniartitaaner at siunnersorneqartarnerallu nukittorsarneqarluni ingerlanneqassasoq.

Kommunit aaqqissugaanerit nutaaq

Nunatta namminersulernissaanut ilanngullugu Naalakkersuisooqatigiit kommunit aaqqissuussaaqqinnissaat anguniassavaat, kommuneqarfiit kattuffiat qanimut suleqatigalugu.

Sanaartorneq

Sanaartorneq kommunit bloktilskud-inngorlugit aningaasaliiffigineqartalersinnaanissaat aqutissiuunneqassaaq.

Pisortat aningaasartuutaasa apparsarneqarnissaat

Pisortat ingerlatsinermit aningaasartuutaasa ikilisarneqarnissaat pisortanullu sullissinermit sanaartorneqmilu akit nakkutigineqarnissaat anguniarneqassaaq. Allaffissornermit suleriaatsit pisariillisarneqassapput sulisorisanillu ilinniartitseqqinneq nukittorsarneqarluni.

Peqqinnissaq

Peqqinnissaqarfiup inissisimanera, aaqqissuussaanera suleqatigiinnikkullu ileqqut peqqinnissaqarfimmi atugaasut sulisut peqatigalugit pitsanngorsarnissaat Naalakkersuisut suliniutigissavaat.

Peqqinnissakkut ajornartorsiutit iluarsiniarneranni innuttaasut peqataanerulernissaat siunertaassaaq, peqqinnissallu tungaatigut ilisimatusarnermit angusariaqartutut kissaatigisat ilanngullugit.

Ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu peqqinnissaq pillugu politikki erseqqissarneqassaaq, peqqissusermik siuarsaanissaq, nappaatinik pitsaaliuinissaq katsorsaanissarlu aallaavigalugit 2 suliniuteqarfissanik pingaarnersiuisoqarlunilu tulleriaarisooqassaaq.

Angallanneq

Angallannermit silaannakkut imaatigullu ingerlatsinermit ataqatigiissaarineq, angallannikkut innuttaasunik kiffartuussinermit ullumikkut ajornartorsiuteqarfiusut aaqqiiviginissaat, siunissarlu ungasinnerusoq isigalugu angallannikkut aaqqissuussinissaq Naalakkersuisooqatigiit suliarissavaat.

Inuiattut pingaartitat (kultur)

Namminersulerniarnermit anersaakkut inuiattullu nukittorsarnissaq pingaartillugit Naalakkersuisooqatigiit ukiuni tulliuuttuni naammassiniagassanik aalajangersaassapput. Nunarsuarmioqatigiit akornanni naggueqatigiit Inuit ilisarnaataat Inuiattullu kinaassuserput tamatumani aallaaviussapput. Kalaallisut oqaatsivut nukittorsarneqassapput ilinniartinnit pisortallu ingerlatsiviini tamani atugaanermikkut.

Utoqqaat

Utoqqarnik isumassuineq tamakkiisumik isiginninneq aallavigalugu ingerlanneqassaaq. Utoqqaat inuiaqatigiinni tamakkiisumik peqataallutillu sulisinnaanermikkut atorluanaanissaat siunertaassaaq.

Inuit pisinnaatitaaffii

Inuit pisinnaatitaaffimmikkut innarliivigineqartannginnissaat Naalakkersuisut pingaartillugu aallaavigiuassaavaat.

Inughit inuttut pisinnaatitaaffimmikkut innimiilliorfigineqarsimanagerat Naalakkersuisut akuerisinaannginnamikkut Avangersuarmit namminneq sulinerat periarfissatik naapertorlugit tapersersussavaat.

Naalakkersuisooqatigiit ilanngullugu isumaqatigiissutigivaat decemberip ulluisa arfineq pingajuanni 2002-mi Naalakkersuisooqatigiilernissamat isumaqatigiissutaasut ilanngullugit suleqatigiinnerminni tunaartariniallugit.

Nuummi, septemberip ulluisa 13, 2003

Hans Enoksen Josef Motzfeldt
Siumut sinnerlugu Inuit Ataqaatigiit sinnerlugu